

ULAŞIM TÜRLERİ

Ulaşım:

İnsanların ürettikleri çeşitli ham ve işlenmiş maddelerin, haberlerin bir yerden başka bir yere nakledilmesine ulaşım veya ulaştırma denilmektedir. Bir ülkenin ekonomik kaynaklarının değerlendirilmesi, diğer ülkelerle ticari, kültürel vb. ilişkilerin kurulabilmesi bakımından ulaşım sistemlerinin önemi büyüktür. Küreselleşme ve iletişim olanakları sürekli artan dünya ülkeleri içinde gelişmiş bir ulaşım sistemine sahip olmayan bir ülke, dünya ile bağlantısını en alt düzeye indirmiş demektir. Ülke içi ulaşım sistemlerinin de gelişmemiş olması bölgeler arasındaki ilişkileri kısıtlar. Bir bölgenin fazla yetişen tarımsal ürünü veya sanayi maddesi, ulaşım sistemleri aracılığı ile o ürün veya maddeden yoksun alanlara iletilebilir. Ulaşım, sadece ekonomik açıdan değil, ülkelerin bütünlüğü ve savunması açısından da büyük önem taşır.

Demir Yolu

Dünya'da ilk demir yolu taşımacılığı 1830'da George Steveson'un inşa ettiği Liverpool - Manchester arasındaki demiryolu ile başlar. Demiryollarının gelişmesi, Sanayi Devrimi'nin dünyada yaşayan hemen herkesin yaşantısını etkilemesini sağlayan çok büyük üretim endüstrisi yarattı. İlk demiryolları genel olarak maden kömürünü taşımak için inşa edilmiştir. Daha sonra hem yük (maden kömürü, demir, pamuk vs.) hem de yolcu taşımak için demir yolu inşaatına 17.yüzyılın ortalarından itibaren hız verilmeye başlanmıştır. Demir yolları daha sonra fazla nüfuslu merkezleri birbirlerine bağlamak için önemli bir ulaşım aracı olarak gündeme gelmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren demiryolu yapımında hızlı ilerlemeler görülmektedir. Bu tarihlerde demir yolu ve deniz yolu ulaşım ağı birbirine bağlanmış ve böyle bölgelerde ulaşım eskiye oranla kıyas edilemeyecek derecede ilerlemiştir. Demir yolları, günümüzde gerek yük gerekse yolcu taşımacılığında diğer ulaşım araçlarının devreye girmesiyle eski önemini büyük ölçüde kaybetmiştir.

Günümüzün hızlı trenleri

Demir yolunun ilkel hâli

• Kuzey Amerika Demir Yolları

Dünya demir yolları ağına yaklaşık yarısı bu kıtadadır. ABD ve Kanada, dünyada demir yolu ağına gelişmiş olduğu ülkeler arasındadır. ABD'de demir yolu ağı, sanayi bölgelerinde ve kuzeybatıda yer alır.

• Avrupa Demir Yolları

Kuzeybatı Avrupa'daki demir yolu ağı ABD'den daha yoğundur. Özellikle ovaları takip eden demiryolu Kuzey Avrupa ovalarından Urallar'a kadar uzanmaktadır. Kuzeybatı Avrupa'yı, Baltık Denizi'ni, Akdeniz, İber Yarımadası'nı ve Balkanlar'a bağlayan önemli demir yolları uzanır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Alpler'de demir yolu ağı seyrekleşir. Alpler'de tünellerden geçen demir yolları Kuzey Avrupa'yı İtalya'ya tünellerle bağlar. Avrupa demir yollarının iki önemli özelliği bulunur. Bunlardan biri, yerleşme ve sanayi bölgelerinde yapılan demir yollarının daha sonra sanayi ve ticaretin ağırlık kazandığı belli merkezlere ulaştırılmasıdır. Diğer özellik ise demiryolunun her ülkenin başkentini birbirine bağlamasıdır.

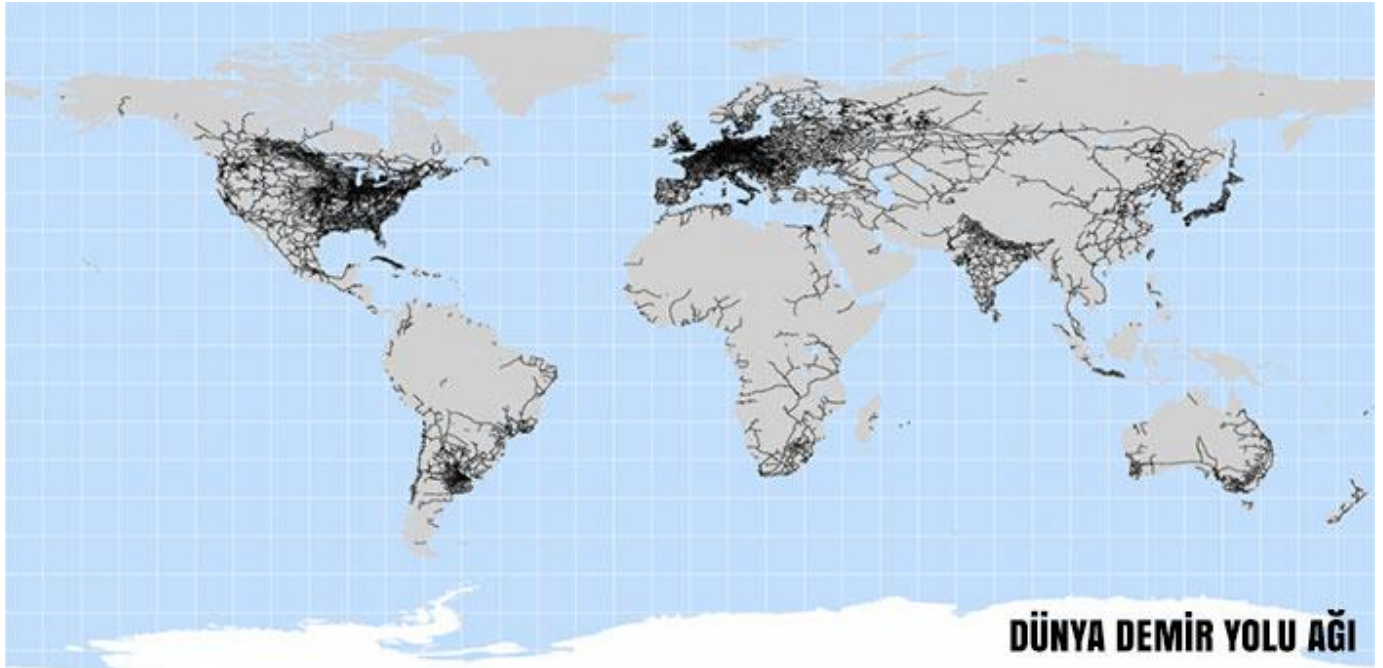
• Asya Demir Yolları

Bu kıtada demir yolu ağı hem yapım hem de ulaşım yönünden diğer kıtalara göre önemli farklılık gösterir.

Batılı sistemde demir yolu ağı ancak belli yerlerde görülür. Asya'nın batısı Avrupa ile bağlantı hâlinindedir. Burada önemli demir yolu, Moskova'yı Sibiryaya üzerinden Pasifik kıyısındaki Vladivostok'a bağlayan yoldur. Daha sonra Sovyet rejimi altında inşa edilen Trans-Sibiryaya Demir Yolu'dur. Bu yol Orta Urallar, Kuznetsk sanayi bölgelerini Avrupa'ya bağlar.

• Afrika Demir Yolları

Afrika'da iki bölge demir yolu açısından orta derecede gelişmiştir. Fransızların desteği ile yapılan doğu-batı yönündeki demir yolu ağı, Fas, Tunus ve Cezayir arasında uzanır. Bu demir yolları ile Akdeniz kıyısındaki limanlar iç kısımlardaki çöllere bağlanır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde CapeTown'dan ülkenin her tarafında bağlantı sağlayan demiryolları vardır.

Kara Yolu

Dünya'nın en eski ulaşım yoludur. İlk yolların Eski Romalılar döneminde yapıldığı bilinmektedir. İlk karayolu ulaşımı çoğunlukla belirli bölgelerdeki değerli malların taşınması ile ortaya çıkmıştır. İpek Yolu (Çin ile Akdeniz arasında), Baharat Yolu (Hindistan ile Akdeniz arasında), Çay Yolu (Pekin ile Moskova arasında) ve Kral Yolu bunun en güzel örnekleridir. Modern anlamda kara yolu taşımacılığı 19. yüzyılda yol yapım tekniklerinin gelişmesiyle birlikte başlamıştır. 20. yüzyıla gelindiğinde motorlu taşıtların kullanılmaya başlanmasıyla, asfalt yol yapımı yaygınlaşmış ve 21. yüzyılda da en çok kullanılan ulaşım ağı durumuna gelmiştir.

Dünya'da kara yolunun çok tercih edilmesinin en önemli nedeni her noktaya ulaşabilmesidir. Dünya'da en uzun ve kaliteli yol ağı ABD'de iken, birim alana düşen kara yolu ağının en uzun olduğu ülkeler Japonya, Almanya, Fransa, İtalya, Danimarka, Belçika ve İngiltere'dir. Kıta ölçüsünde düşünüldüğünde Amerika ve Avrupa dünyanın en yoğun ve en kaliteli yol ağına sahip alanlardır. Asya'da, Çin, Pakistan'ın doğu kesimi ve güneyde Hindistan kara yolu ağının en yoğun olduğu bölgelerdir. Asya kıtasında en önemli kavşak noktası Anadolu'dur. Bu yolun en önemlisi ise Balkanlardan ve Orta Avrupa'dan gelen Tem (Transport European Motorway) Trakya üzerinde Anadolu'yu katederek güneye uzanmaktadır.

• Kral Yolu

Kral Yolu veya tam ismi ile Pers Kral Yolu, Pers İmparatorluğu Kralı Darlus zamanında MÖ 5. yüzyılda yapılmış olan bir antik ana yoldur. Darius yolu büyük imparatorluğu boyunca Susa'dan Sardis'e kadar hızlı ulaşımı kolaylaştırmak için yapmıştır. Lidyalıların başkenti Sardes'ten başlayarak doğuya doğru ülkemizin orta kuzey kısmından Irak'ın Musul şehrine varmakta, Bağdat şehriden geçerek Mezopotamya'daki Ninova

şehrine ulaşmaktadır. Asya kıtasından getirilen ticaret malları Ege üzerinden gemilerle Avrupa'nın önemli limanlarına taşınmaktadır. Lidyalılar Kral Yolu sayesinde ekonomik alanda önemli kazançlar elde etmişlerdir. Lidyalılar ticaret sayesinde komşu devletlere göre bilimde, sanatta ve teknolojiye üstün bir konuma gelmişlerdir. Lidyalılar tüccar bir toplumdur. Sosyal tabakalar içerisinde tüccarlar, asiller ve büyük zenginler üst sıralarda yer almıştır. Bu da toplumun ekonomik olarak gelişmesine katkı sağlamıştır.

Hava Yolu

Hava yolu taşımacılığı; geçen yüzyılın başlarından itibaren günümüze devrim niteliğinde çok büyük genişlemelere sahne olmuştur. Öyle ki; daha geçen yüzyılın başlarında Avrupa kıtasından, Amerika kıtasına ya da uzak doğuya yolculuklar; gerek deniz yolu ve gerekse kara yolu ile gerçekleşmekte idi ve bu da günler alan çok zahmetli bir işti. Çok zorunlu hallerin dışında bu yolculuklara çıkan insan sayısı azdı. Ama günümüzde hava yolu taşımacılığı sayesinde farklı mekânlara gitmek ve farklı kültürleri tanımak oldukça kolaylaşmış ve turizm olgusu bu bağlamda büyük ilerlemeler kaydetmiştir

Hava yolu taşımacılığının bu denli kolaylaşması turizm hareketlerinin artmasına neden olmuştur. Öyle ki; bugün dünyada yaklaşık 500 milyon insan şu veya bu nedenle havayolu taşımacılığı sayesinde yer değiştirmektedir. Bunun neticesinde de hava yolu taşımacılığı muazzam geniş ve büyük bir sektör haline almıştır.

Hava yolu ulaşımı, I. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla gelişti. İlk seferler 1919'da Fransa'da başladı. Atlantik seferleri 1930'da başladı. Havayolu ulaşımı uçak, yakıt, havaalanı, yol unsurlarını kapsar. Havaalanları büyük, küçük, hafif, basit uçakları kabul etmelerine göre sınıflanırlar. ABD'de 10 binden fazla havaalanı bulunmaktadır.

Hava yolu ile aynı zamanda yük taşımacılığı da yapılmaktadır. Bu amaçla yapılmış kargo uçakları, posta hizmetleri kısa sürede yerine gitmekte, özellikle çabuk bozulan sebze, meyve ile süs bitkilerinin önemli pazarlara ulaştırılması sağlanmaktadır.

Dünya'da başlıca hava limanları; Atlanta, Los Angeles, Denver, Dallas, John F. Kennedy (ABD), London Heathrow (İngiltere), Pekin, Hong Kong (Çin), Tokyo (Japonya), Paris Charles de Gaulle (Fransa), Frankfurt (Almanya), Amsterdam (Hollanda)

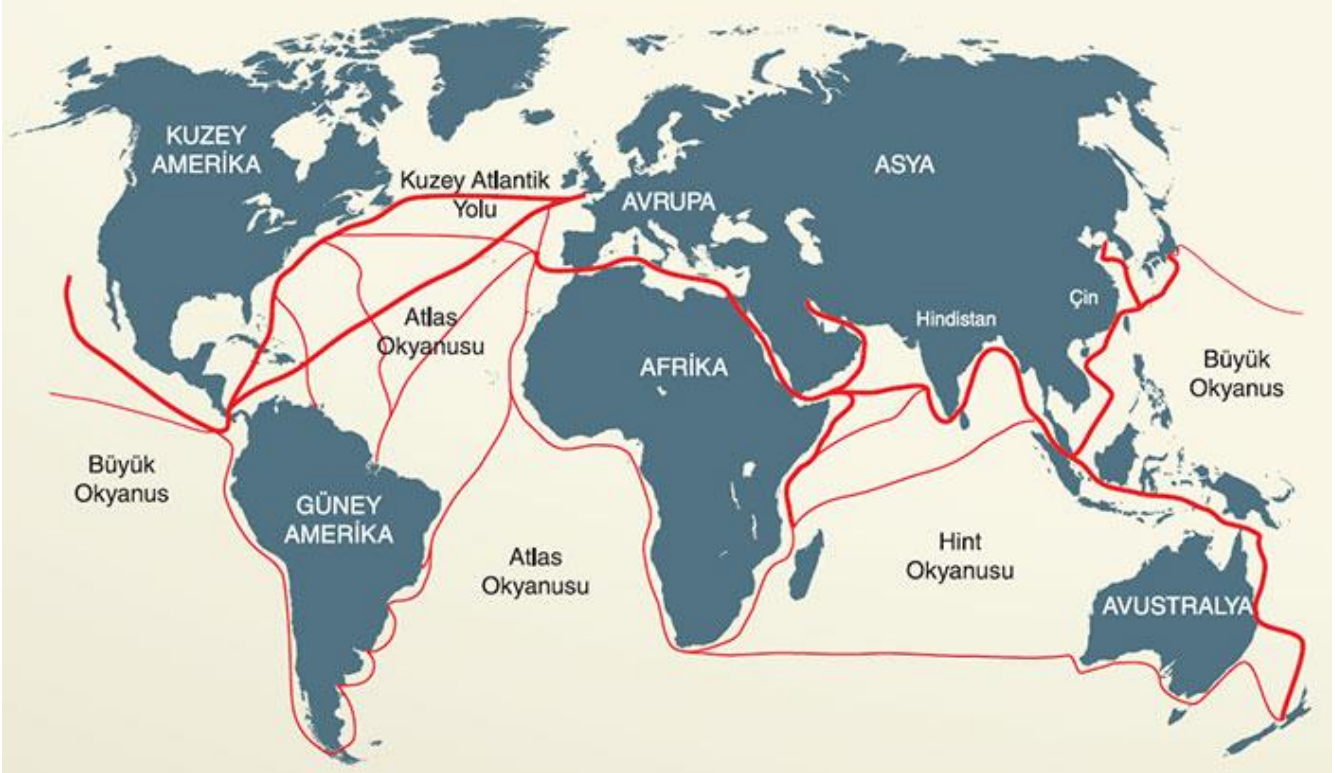
Deniz Yolu

Deniz yolu ulaşımı liman ve iskeleler arasındaki yolcu ve yük taşıma işlerini kapsamaktadır. Deniz yolu ile yolcu ve yük taşımacılığı kara yolu, demir yolu ve hava yolu taşımacılığına göre daha ucuzdur. Çünkü çok sayıdaki yolcu ve binlerce ton ağırlığındaki yük çok uzak mesafelere birlikte taşınabilmektedir. Ayrıca su yüzeyinde yapılan bu taşımacılıkta yol yapım ve bakım masrafları yoktur. Liman ve iskelelere yapılan masraflar uzun süre yeterli olmaktadır.

• Kuzey Atlantik Deniz Yolu

Dünya'nın deniz trafiğinin en yoğun olduğu yerdir. Kuzeybatı Avrupa limanları ile Kuzey Amerika ve Güney Amerika arasındadır. Amerika kıtası ile Avrupa kıtası arasında ham madde, yarı işlenmiş ve işlenmiş madde nakil, gemiler ile olmaktadır. Özellikle Güney Amerika'dan ham ve yarı işlenmiş madde veya mallar Kuzeybatı Avrupa'ya, Kuzey Amerika ve Avrupa arasında ise her türlü işlenmiş ve yarı işlenmiş maddeler karşılıklı olarak taşınmaktadır. Kuzey Atlantik Yolu'nun bir diğer özelliği de Avrupa ve Amerika kıtasının doğusundaki malların Panama Kanalı üzerinden Amerika kıtasının batı kıyılarına taşınırken kullanılan önemli bir su yoludur. Kuzey Atlantik Yolu, deniz taşımacılığında tehlikeli bir güzergâhtır. Çünkü kışın kutupsal hava kütlelerinin etkisiyle şiddetli rüzgârlar ve buna bağlı yüksek dalgalar tehlike oluştururken, yazında Labrador soğuk su akıntısının etkisiyle buz dağları (aysbergler) ulaşımında tehlikeler yaratmaktadır. Avrupa'da; Londra, Liverpool (İngiltere), Rotterdam (Hollanda), Hamburg, Rostock (Almanya), Bordo (Fransa), Anvers (Belçika), Lizbon (Portekiz), Stockholm (İsveç) ve Kuzey Amerika'da; New York, Boston, Philadelphia (ABD) ve Quebec (Kanada) limanları Kuzey Atlantik kıyılarının önemli limanlarıdır.

Okyanuslardaki Deniz Yolları

• Akdeniz - Asya - Avustralya Deniz Yolu

Batı Avrupa'dan başlayıp Akdeniz, Süveyş Kanalı, Kızıldeniz'i izleyerek Hint Okyanusu'na, oradan Doğu Afrika, Güneydoğu Asya ve Yeni Zelanda'ya kadar uzanır. Bu yolun esas düğüm noktasını, Akdeniz'i Atlas Okyanusu'na bağlayan Cebelitarık Boğazı ile aynı denizi Kızıldeniz'e bağlayan Süveyş Kanalı oluşturur. Bu yolun Kızıldeniz'den Hint Okyanusu'na bağlantısı Bab-ül Mendep Boğazı ile olur ki bu noktada bu işlek yol ikiye ayrılır. Bunlardan bir tanesi Doğu Afrika kıyılarına, diğeri ise Basra Körfezi, Pakistan ve Hindistan kıyılarını izleyerek Güneydoğu Asya ve Avustralya limanlarına ulaşmaktadır. Avrupa'da; Cenova, Venedik (İtalya), Marsilya (Fransa), Barselona, Las Palmas (İspanya), Pire (Yunanistan), İstanbul, Afrika'da; İskenderiye (Mısır), Asya'da ki; Kalküta, Bombay (Hindistan), Tel Aviv (İsrail), Karaçi (Pakistan) ve Singapur limanları Akdeniz-Hint Okyanusu kıyılarındaki önemli limanlardır.

• Pasifik Aşırı Deniz Yolları

Avustralya ile Doğu Asya limanlarını kapsar. Özellikle bu bölgenin önemi Panama Kanalı açıldıktan sonra daha da arttı. Kuzey Amerika'da; Los Angeles, Seattle, Honolulu (ABD), Asya'da; Tokyo, Kobe, Osaka, Nagoya, Yokohama (Japonya), Bangkok (Tayland), Seul (Güney Kore), Avustralya'da Sidney limanı bu deniz yolu güzergâhının önemli limanlarıdır.

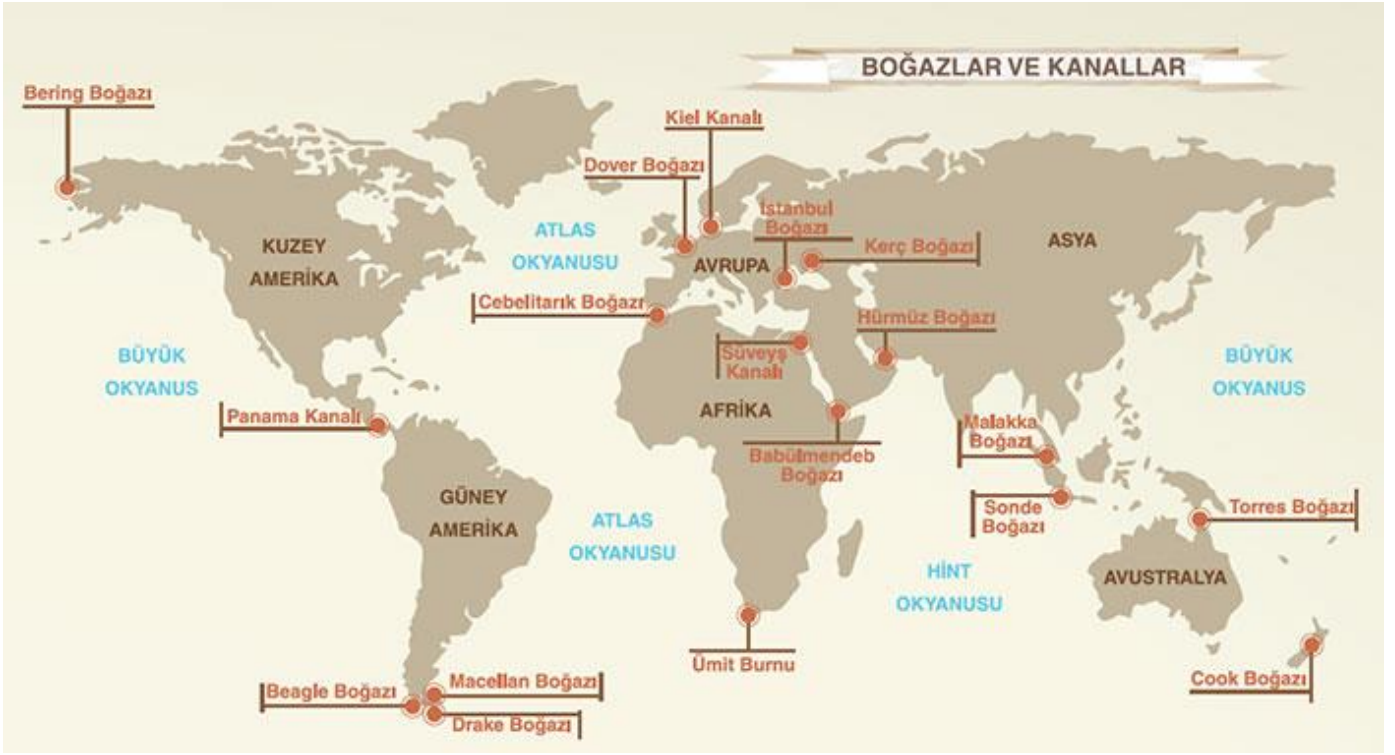
Dünyadaki Önemli Kanal ve Boğazlar

Günümüzde dünya ticaretinin yaklaşık %90'ı deniz yolu ile yapılmaktadır.

Su yolları üzerindeki geçiş yerlerinden doğal olanına **boğaz**, yapay olanına ise **kanal** denir. Örneğin İstanbul Boğazı doğal su yolu iken, Süveyş Kanalı ise yapay su yoludur. Kanalların açılması; ekosistemi, dünya ticaretini, nüfus dağılışını ve limanları önemli ölçüde etkilemektedir.

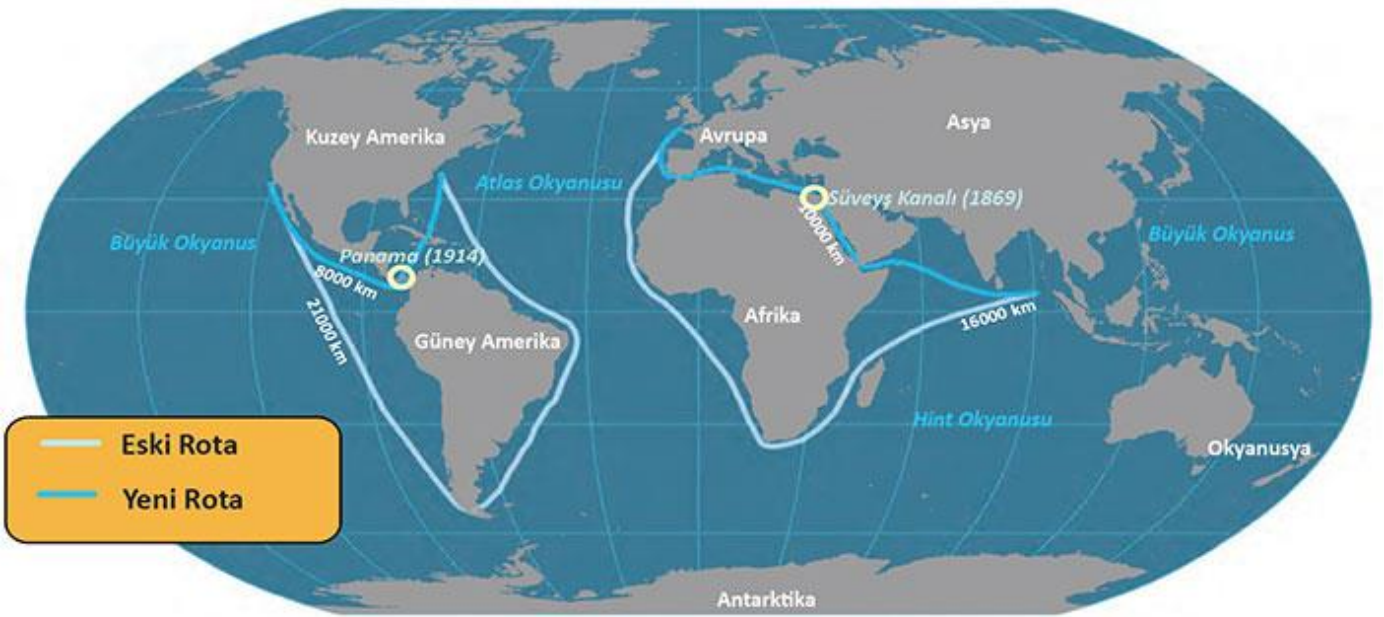
Dünyadaki Boğazlar: Çanakkale ve İstanbul (Türkiye), Malakka (Malezya), Hürmüz (İran-Umman), Bab-ül Mendep (Yemen -Somali), Cebelitarık (İngiltere, İspanya ve Fas), Dover (Fransa - İngiltere), Macellan (Şili Arjantin), Bering Boğazı (ABD-Rusya).

Dünyadaki Kanallar: Süveyş (Mısır), Panama (Panama), Kiel (Almanya), Korint (Mora-Yunanistan).

Panama Kanalı

- Panama'da bulunan kanal 1914 yılında açılmıştır.
- Büyük (Pasifik) Okyanus ile Atlas (Atlantik) Okyanusu'nu birbirine bağlayan su yoludur.
- Güney Amerika kıtasının en güney ucu olan Horn Burnu'ndan dolaşma külfetini ortadan kaldırmış olması nedeniyle çok önemlidir.
- Güney Amerika kıtasının en güney ucunda bulunan geçitlerin (Macellan, Drake ve Beagle) öneminin kaybetmesine neden olmuştur.
- Dünya ticaretinin %5'i bu kanal üzerinden yapılır.
- Dünya'nın maliyeti en yüksek olan kanalıdır.

Panama ve Süveyş kanallarının deniz ulaşımında mesafelere etkisi

Süveyş Kanalı

- 1869 yılında ulaşımına açılan kanal Fransızlar tarafından yapılmıştır.
- Mısır'da bulunan kanal Akdeniz ile Kızıldeniz'i birbirine bağlar.
- 163 km uzunluğunda ve en dar yerinde 300 m genişliğindedir.

- Kanal, Afrika çevresinde dolaşmaya gerek kalmadan Asya ile Avrupa arasında deniz taşımacılığı yapılmasını sağlar.
- Kanalın açılmasıyla Ümit Burnu'nun önemi azalmış olup Akdeniz limanları eski önemini tekrar kazanmıştır.
- Kanalın açılmasıyla Akdeniz-Asya arasındaki deniz yolu zaman ve mesafe olarak kısalmıştır.
- Deniz canlılarının doğal göç güzergâhı haline gelerek Akdeniz ekosisteminin çeşitliliğinin artmasına katkıda bulunmuştur.
- Dünya ticaretinin %7'si bu kanal üzerinden yapılır.

Kiel Kanalı

- Almanya'da bulunan kanal Kuzey Buz Denizi ile Baltık Denizi'ni birbirine bağlar.
- Kanal, 1887-95 arasında, kuzeye gidecek savaş gemilerine kestirme bir yol sağlamak amacıyla yapıldı

Hürmüz Boğazı

- Ortadoğu'da bulunan boğaz, Basra Körfezi'ni Umman Denizi'ne ve Hint Okyanusu'na bağlar.
- Ortadoğu petrolünün yarıya yakını (ABD, Batı Avrupa ve Çin'e gönderilen petrolün yaklaşık yarısı) bu boğazdan transit geçen gemiler taşır.
- Ekonomik ve stratejik açıdan oldukça önemlidir.

Babülmendep Boğazı

- Kızıldeniz'i Hint Okyanusu'na (Aden Körfezi) bağlar.
- Yemen ile Somali kıyıları arasındadır.
- Süveyş kanalı açıldıktan sonra önemi daha da artmıştır.

Cebelitarık Boğazı

- Akdeniz'i Atlas Okyanusu'na bağlayan boğaz, İspanya ile Fas arasındadır.
- Dünya'nın en işlek üç su yolundan biridir.

Malakka Boğazı

- Güneydoğu Asya'daki Malezya ve Sumatra adası (Endonezya) arasındadır.
- Büyük Okyanus ile Hint Okyanusu arasındaki en işlek boğazdır.
- Güneydoğu Asya'nın önemli ülkeleri olan Japonya, Hindistan, Endonezya, Güney Kore ve Çin'in Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri ile yaptıkları ticari ilişkilerde kullandıkları deniz yoludur.

Dover Boğazı

- Büyük Britanya adasını Avrupa'dan ayıran dar bir boğazdır.

İstanbul Boğazı

- Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan Dünya'nın en işlek su yollarından biridir.
- Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin Akdeniz ve oradan da okyanuslara açılmak için zorunlu olarak kullandıkları boğazdır.

Bering Boğazı

- Asya'nın en doğu noktası ile Amerika'nın en batı noktası arasında bir boğazdır.
- Rusya ile ABD (Alaska) arasında coğrafi bir sınır konumunda olması ile birlikte Amerika ve Asya kıtalarının birbirine en yakın olduğu yerdir.

Kerç Boğazı

- Azak Denizi'ni Karadeniz'e bağlayan boğazdır.

**COĞRAFYA
HOCASI**